

## Nr 41.

Ankom till riksdagens kansli den 6 april 1943 kl. 2 e. m.

### *Memorial i anledning av riksdagens byggnadskommittés slutliga berättelse angående riksdagshusets ombyggnad.*

1938 års riksdag uppdrog åt fullmäktige i riksgäldskontoret att i huvudsaklig överensstämmelse med vad som förordats i en vid bankoutskottets utlåtande nr 36 fogad, av herr Holmgren m. fl. avgiven reservation låta verkställa ändrings- och reparationsarbeten beträffande riksdagshuset. De arbeten, som skulle komma till utförande, utgjorde dels samtliga i fullmäktiges förslag i frågan till riksdagen såsom nödvändiga betecknade arbeten, dels ock de i förslaget angivna förändringar, som avsågo ökning av utrymmet samt förbättring av kommunikationerna inom riksdagshuset, med undantag av ifrågasatt anordnande av en nedre central hall samt av fyra nya hissar i samband med borttagande av de två östra hissarna. De beräknade kostnaderna för ifrågavarande arbeten utgjorde sammanlagt 2 808 000 kronor och fördelade sig på de olika arbetsmomenten på följande sätt:

1) Modernisering av de två östra hissarna .....	42 000
2) Ny vindsvåning .....	332 000
3) Förändring och isolering av sidopartiernas barriärer och krönande partier .....	330 000
4) Fogning med Igaskitt av mittpartiets barriärer och granitpartier samt omläggning av asfalttaket å mittpartiet .....	115 000
5) Ändringsarbeten i huvudvåningens entresolvåning .....	9 000
6) Ombyggnad av de två trapporna i västra fasaden .....	325 000
7) Inredande av en ny partisal i ljusschaktet över sammanbindningsbanan	36 000
8) Inredande av rum i norra trappan till pressens lokaler .....	16 000
9) Anordnande av ny sekundärtrappa mot nordöstra gården .....	24 000
10) Modernisering av restauranglokalerna och dess ekonomilokaler ....	253 000
11) Omdispositioner av rum och mindre förändringar och därmed förändrade ommålningar .....	155 000
12) Byggnadsarbeten i samband med värme, ventilation och sanitära installationer .....	218 000
13) Värme, ventilation och sanitära installationer .....	678 000
14) Komplettering av elektriskt signalsystem .....	20 000
15) Elektriska installationer .....	155 000
16) Utvändiga reparationer av fasaderna .....	100 000

Summa kronor 2 808 000

Arbetena skulle enligt riksdagens beslut utföras etappvis och fördelas på en tidrymd av tre år.

För att närmast leda arbetet med riksdagshusets ombyggnad tillsatte fullmäktige en kommitté, benämnd *riksdagens byggnadskommitté*, och utsågo till ledamöter av kommittén riksgäldsfullmäktiges dåvarande ordförande fil. dr K. Hildebrand, tillika kommitténs ordförande, generaldirektören H. Leo, ordföranden och vice ordföranden i 1938 års bankoutskott redaktören O. H. Åkerberg och kommandören B. F:son Holmgren, riksgäldsfullmäktigen A. Lindqvist, ledamoten av riksdagens första kammare byggmästaren J. M. Bäckström, ledamoten av riksdagens andra kammare lantbrukaren I. J. Pettersson i Rosta, riksgäldsdirektören F. Sandberg samt byggnadsrådet R. Hjorth. Kommittén tillsatte ett särskilt arbetsutskott för handläggningen av löpande ärenden samt beredning av viktigare ärenden m. m. Till ledamöter av utskottet utsågos ordföranden herr Hildebrand samt herrar Sandberg och Hjorth.

Till arkitekt för ombyggnads- och reparationsarbetena antog kommittén f. d. byggnadsrådet G. A. Nilsson och såsom byggmästare för ombyggnadsarbetena byggmästaren O. Engkvist, Stockholm. Åt ingenjören Karl G. Eklund uppdrog kommittén att leda och kontrollera arbetena beträffande modernisering av värme- och ventilationsanordningarna i riksdagshuset.

Omedelbart efter det egentliga riksdagsarbetets avslutande i juni 1938 påbörjades första etappens ändrings- och reparationsarbeten, vilka fullföljdes före nästa riksdags början, i stort sett enligt det uppgjorda programmet med undantag av vissa till värme och ventilation hörande installationsarbeten.

Under andra ombyggnadsetappen år 1939 skedde emellertid en viss förskjutning i den ursprungliga planen för arbetenas utförande till följd av urtima riksdagens inkallande redan i början av september, vilket hade till följd att vissa i andra etappen ingående arbeten tills vidare måste uppskjutas, såsom anordnandet av ny sekundärtrappa mot nordöstra gården, medan andra arbeten endast kunde delvis färdigställas. Så var förhållandet med moderniseringen av de två östra hissarna samt inredandet av rum i den södra referenttrappan. Dessutom uppskötos under denna etapp vissa installationsarbeten för värme och ventilation m. m. Vissa arbeten måste forceras, delvis genom arbete på övertid, för att bli färdiga i tid till nästa riksdags början.

Med hänsyn till det allt mer skärpta utrikespolitiska och statsfinansiella läget under våren 1940 beslöt byggnadskommittén i maj samma år låta verkställa utredning angående möjligheterna att väsentligt inskränka tredje etappens arbeten, varvid tanken var att endast sådana återstående ändrings- och reparationsarbeten, som icke utan allvarlig olägenhet kunde uppskjutas, skulle komma till utförande. Utredningen resulterade i ett förslag till fullmäktige om sådan inskränkning. Enligt detta förslag skulle bl. a. ombyggnaden av de två västra trapporna med undantag av hissarnas färdigställande tills vidare uppskjutas. Vidare skulle ändringsarbetena i huvudvåningens entresol ställas på framtiden liksom även vissa till omdispositioner och mindre förändringar hörande arbeten jämte för ifrågavarande arbeten behövliga installationsarbeten för värme, ventilation, sanitära och elektriska anordningar. De för nämnda arbeten beräknade kostnaderna uppgingo till 772 800 kronor.

Den tredje etappens arbeten skulle därför enligt kommitténs förenämnda förslag begränsas till följande arbeten: ombyggnad av östra och västra hissarna, inredning av rum i södra trappan till pressens lokaler, arbeten i pressreferenternas rum, anordnande av ny sekundärtrappa mot nordöstra gården samt av förrådsrum under kamrarnas plenisalar ävensom för ifrågavarande arbeten erforderliga installationer för värme, ventilation, sanitära och elektriska anordningar jämte byggnadsarbeten i samband därmed. Dessa arbeten hade kostnadsberäknats till sammanlagt 409 200 kronor. Med hänsyn till förefintlig reservation å anslagen för de två första ombyggnadsetapperna erfordrades emellertid allenast en ytterligare anslagsanvisning av 369 000 kronor, vilken efter fullmäktiges därom till bankoutskottet gjorda framställning beslöts av 1940 års lagtima riksdag.

Den på så sätt begränsade tredje etappens arbeten kunde trots urtima riksdagens inkallande genomföras enligt de uppgjorda planerna och voro i huvudsak avslutade före 1941 års riksdags början med undantag för vissa mindre kompletterings-, justerings- och målningsarbeten, vilka emellertid avslutades under januari månad.

I skrivelse till fullmäktige den 26 mars 1941 tillstyrkte kommittén på anförda skäl, att de återstående arbetena med riksdagshusets ombyggnad snarast möjligt måtte fullföljas och avslutas, varvid kommittén förutsatte, att ifrågavarande arbeten ej skulle komma till utförande, om detta till följd av ändrade förhållanden på det politiska eller statsfinansiella området skulle framstå såsom mindre lämpligt. För bedömande av det för arbetenas utförande erforderliga anslaget hade kommittén låtit verkställa förnyad kostnadsberäkning, vilken kom att sluta på 996 400 kronor, innebärande i jämförelse med den tidigare kostnadsberäkningen, å 772 800 kronor, en ökning med 221 600 kronor. Denna merkostnad var förorsakad av dels de fördyringar av material och arbete, som inträtt sedan föregående kostnadsberäkning, dels av ändringar i förhållande till det ursprungliga programmet, som skett för en del kvarstående arbeten och vilka kostnader ej tidigare beaktats. Sedan riksdagen på fullmäktiges därom till bankoutskottet ingivna framställning till Riksdagens hus: Reparations- och ändringsarbeten m. m. för budgetåret 1941/42 anvisat ovannämnda belopp, 996 400 kronor, såsom reservationsanslag, vidtogo omedelbart de förberedande arbetena för den fjärde och sista ombyggnadsetappen. Efter vårsessionens avslutande utfördes arbetena i forcerad takt och kunde, trots den mellankommande höstsessionen, i stort sett avslutas före den nya riksdagens början i januari 1942. Endast mindre kompletterings-, justerings- och målningsarbeten återstodo då. Dessa kunde emellertid avslutas under januari månad med undantag för dels vissa till ventilationsanläggningen hörande arbeten i källarvåningen, vilka drogo något längre tid, dels vissa mindre arbeten, såsom ombyggnad av telefonrummen vid plenisalarna samt målning i korridorer i huvudvåningen och övre våningen, vilka arbeten icke kunnat utföras på grund av riksdagens långa höstsession utan måst uppskjutas till sommaren 1942.

Byggnadskommittén har till fullmäktige lämnat *årsredogörelser* för de utförda ombyggnadsarbetena å riksdagshuset i januari vart och ett av åren 1939—1942, vilka redogörelser av fullmäktige överlämnats till bankoutskottet med fullmäktiges berättelser till utskottet. Redogörelserna ha tryckts såsom bilaga till utskottets memorial nr 2 för nämnda år.

Sedan ombyggnadsarbetena i riksdagshuset i det närmaste avslutats, avgav *byggnadskommittén* den 29 juni 1942 till fullmäktige en *sammanfattande redogörelse* för sin verksamhet. Såsom framgår av det ovanstående, meddelade kommittén emellertid, att vissa av de till fjärde etappen hörande ombyggnadsarbetena icke kunnat slutföras till början av 1942 års riksdag på grund av att 1941 års riksdags höstsession blev av så långvarig karaktär. Då arbetena voro av den naturen, att de icke lämpligen kunde utföras under pågående riksdagsarbete, hade de ansetts böra anstå till sommaren 1942. Ifrågavarande arbeten, bland vilka även upptagits några mindre, i ombyggnadsplanen tidigare icke inräknade arbeten, finnas angivna å sid. 41 o. f. i kommitténs berättelse.

Med skrivelse till bankoutskottet den 18 februari 1943 ha *fullmäktige i riksgäldskontoret* överlämnat nämnda berättelse och samtidigt meddelat, att jämväl de vid dess avgivande återstående ombyggnadsarbetena numera helt slutförts. Berättelsen är icke tryckt men föreligger i en begränsad stencilerad upplaga, som finnes tillgänglig å riksdagens ekonomibyrå (tryckeriexpeditionen).

I sin skrivelse ha fullmäktige lämnat följande uppgifter angående kostnaderna för riksdagshusets ombyggnad:

Beträffande totalkostnaderna för riksdagshusets ombyggnad har kommittén å sid. 28 o. f. lämnat en sammanställning, vilken emellertid med hänsyn till de då ännu återstående arbetena var att betrakta såsom allenast preliminär. Enligt de slutgiltiga siffror, som nu föreligga rörande ifrågavarande kostnader, uppgå dessa till sammanlagt kr. 3 664 540: 49 enligt följande uppställning:

I och II etapperna .....	kronor 2 089 488: 56
III etappen .....	» 386 537: 57
IV » (inklusive 1942 års arbeten) .....	» 1 188 514: 36
Summa kostnader .....	kronor 3 664 540: 49

Då sammanlagt anvisats .....

» 3 475 400: —

har sålunda ett överskridande ägt rum med .....

kronor 189 140: 49,

av vilket belopp kronor 125 630:— avförts på riksdagshusets omkostnadsanslag för budgetåret 1941/42 samt återstoden, kronor 63 510: 49, på omkostnadsanslaget för budgetåret 1942/43.

Till sin huvudsakliga del hänför sig ifrågavarande merkostnad till de underhållsarbeten, som utom ombyggnadsprogrammet under fjärde etappen (se sid. 31 i kommitténs berättelse) och därefter tillkommit, samt i övrigt på inträffade prisstegringar.

Fullmäktige ha i sin skrivelse framhållit, att de med avgivandet av nyssnämnda rapport slutfört det dem av 1938 års riksdag meddelade uppdraget att låta verkställa ändrings- och reparationsarbeten beträffande riksdagshuset.

Bankoutskottet har ansett sig böra bringa den av byggnadskommittén av- *Utskottet.*  
givna berättelsen samt fullmäktiges slutrapport till riksdagens kännedom;  
vilket utskottet härigenom velat för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 6 april 1943.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

---

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit  
från första kammaren: herrar Åkerberg, Nordenson, Sandén, Sylwan, Ohlin,  
Leander, Lindbärg och Bodin;

från andra kammaren: herrar Svedman, Paulsen, Andersson i Falkenberg,  
Hall, Andersson i Munkaljungby, Eriksson i Sandby, Mattsson i Eneryda och Malm-  
borg.\*

---

\* Ej närvarande vid utlåtandets justering.